

Міністерство освіти і науки України
Уманський національний університет

З А Т В Е Р Д Ж У Ю
Голову предметної комісії УНУ

Олена ЯРОШИНСЬКА

28. 05. 2026

ПРОГРАМА
дода^ткового вступного іспиту зі спеціальності В11 Філологія
для конкурсного відбору на навчання для здобуття ступеня
доктора філософії

Голова предметної комісії

Оксана ЗЕЛІНСЬКА

Укладачі: д-р філол. н., професор Оксана ЗЕЛІНСЬКА; д-р філол. н., доцент Василь ДЕНИСЮК

Схвалила науково-методична комісія факультету історичної та філологічної освіти (протокол № 2 від 18 травня 2026 року).

Схвалила вчена рада факультету історичної та філологічної освіти (протокол № 2 від 18 травня 2026 року).

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Програму додаткового іспиту до аспірантури зі спеціальності В11 Філологія розроблено для вступників, які не мають диплома про вищу освіту другого (магістерського рівня за спеціальністю В11 Філологія (035 Філологія), чи диплома спеціаліста. До складання вступного іспиту до аспірантури зі спеціальності В11 Філологія допускаються особи, які мають другий (магістерський) рівень вищої освіти або спеціаліста.

Мета додаткового вступного іспиту до аспірантури зі спеціальності В11 Філологія – з'ясувати рівень базових знань вступників, рівень володіння фактичним матеріалом із фахових курсів.

Вступний іспит до аспірантури за ОНП «Філологія» третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти спеціальності В11 Філологія за спеціалізацією В11.01 Філологія (українська мова та література) галузі знань В Культура, мистецтво та гуманітарні науки передбачає перевірку наявності базових знань з української мови та української літератури.

Вступний іспит проводиться у формі класичного іспиту. Складання іспиту передбачає безумовне дотримання політики академічної доброчесності всіма учасниками екзаменаційного процесу.

Екзаменаційний білет містить два питання. Нормативний час підготовки відповіді становить 30 хвилин.

Рівень знань вступників до аспірантури оцінюється за 200-бальною шкалою відповідно до критеріїв оцінювання.

ПИТАННЯ ДО ЕКЗАМЕНУ З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

1. Походження української мови: основні концепції у вітчизняному мовознавстві.
2. Періодизація історії української літературної мови.
3. Мовна ситуація в Україні у XVI–XVIII ст. (роль староукраїнської, латинської та польської мов).
4. Динаміка мовної політики та мовної ситуації в Україні у XIX–XX ст.
5. Мовна ситуація в сучасній Україні: законодавче регулювання, статус державної мови та функціонування в різних сферах суспільного життя.
6. Історія українського правопису.
7. Принципи української орфографії та їхня взаємодія.
8. Нова редакція «Українського правопису» (2019 р.): передумови створення, сутність змін, варіантні норми та їхнє наукове обґрунтування.
9. Генетична класифікація лексики сучасної української літературної мови.
10. Пасивний словниковий склад української мови: розмежування історизмів та архаїзмів, їхні стилістичні функції.
11. Системні відношення в лексиці: типи лексичних значень, лексико-семантичні поля та поняття синонімічного ряду.
12. Фразеологія української мови: класифікація фразеологічних одиниць, джерела походження.

13. Сучасна українська лексикографія: типи академічних словників та їхнє значення для лінгвістичних досліджень.
14. Специфіка та завдання історичної та діалектної лексикографії в Україні.
15. Фонологічна система голосних сучасної української мови. Історичний коментар до походження [і], [и] та звуків на місці давніх редукованих.
16. Система приголосних фонем. Явища асиміляції та дисиміляції.
17. Історичні чергування голосних фонем в українській мові.
18. Історичні чергування приголосних при словозміні та словотворі.
19. Наголос в українській мові: його природа, функції та складні випадки акцентуації.
20. Морфемний склад слова. Історичні зміни в морфемній структурі.
21. Словотвірна структура слова: поняття словотвірної мотивації, твірної бази та словотвірного форманта.
22. Морфологічні та неморфологічні способи словотворення в сучасній українській літературній мові.
23. Предмет граматики. Співвідношення граматичної категорії, граматичного значення та граматичної форми слова; способи вираження значень в українській мові.
24. Принципи класифікації слів за частинами мови: семантичний, морфологічний та синтаксичний критерії. Проблема перехідних явищ.
25. Іменник як частина мови: лексичні розряди і граматичні категорії.
26. Іменні частини мови: специфіка їхніх граматичних категорій, морфологічних ознак та особливості синтаксичних функцій.
27. Система дієслівних форм в українській мові.
28. Функційно-граматичний статус службових частин мови (прийменник, сполучник, частка), модальних слів і вигуків; критерії їхнього виокремлення та класифікації.
29. Типологія головних членів речення.
30. Системна класифікація складних речень.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Ажнюк Б. М. Мовна політика: Україна і світ : монографія. Київ : Вид. дім Дмитра Бураго, 2021. 420 с.
2. Вихованець І. Р., Городенська К. Г. Теоретична морфологія української мови. Київ : Пульсари, 2004. 398 с. (Академічна граматика української мови). URL: <http://irbis-nbuv.gov.ua/ulib/item/UKR0000844>
3. Глібчук Н., Костів О. Українська діалектологія : підручник. Львів : Вид-во «Магнолія», 2024. 572 с.
4. Городенська К. Г. Сполучникові складносурядні речення української мови в нових координатах формально-граматичної та семантико-синтаксичної структури : монографія. Кам'янець-Подільський : ТОВ «Друкарня «Рута»», 2022. 208 с.
5. Динаміка мовної ситуації в Україні воєнного часу : монографія / відп. редактори С. О. Соколова, С. П. Бибик. Київ, 2026. 446 с. URL: <https://iul-nasu.org.ua/wp-content/uploads/2026/02/Monografiya.pdf>

6. Динамічні процеси в сучасному українському лексиконі / Н. Ф. Клименко, Є. А. Карпіловська, Л. П. Кислюк та ін. Київ : Вид. дім Дмитра Бураго, 2008. 336 с. URL: [https://www.inmo.org.ua/assets/files/lib/Dynamichni%20protsesy%20v%20su ch.%20ukr.%20leksykoni%20\(2008\).pdf](https://www.inmo.org.ua/assets/files/lib/Dynamichni%20protsesy%20v%20su ch.%20ukr.%20leksykoni%20(2008).pdf)
7. Історія української мови : словник-довідник / ідея, упорядкування та окремі статті В. В. Денисюка. Умань : Візаві, 2013. 387 с. URL: <https://dspace.udpu.edu.ua/handle/6789/3462>
8. Сучасна українська літературна мова: Морфологія : підручник / за ред. А. К. Мойсієнка. Київ : Знання, 2013. 524 с.
9. Сучасна українська літературна мова: Синтаксис : підручник / за ред. А. К. Мойсієнка. Київ : Знання, 2013. 238 с.
10. Сучасна українська мова: Лексикологія. Фонетика : підручник / за ред. А. К. Мойсієнка. Київ : Знання, 2013. 340 с.
11. Українська мова: Енциклопедія. Вид. 2-е. випр., доп. / ред. кол.: В. М. Русанівський (співголова), О. О. Тараненко (співголова), М. П. Зяблюк (заст. голови) та ін. Київ : Вид-во «Українська енциклопедія» ім. М. П. Бажана, 2004. 824 с. URL: http://resource.history.org.ua/cgi-bin/eiu/history.exe?C21COM=2&I21DBN=ELIB&P21DBN=ELIB&Image_file_name=book/0016273.pdf&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=0
12. Територіальні та соціокультурні умови функціонування української мови в Україні : монографія / відп. ред. С. О. Соколова. Київ, 2023. 786 с. URL: <https://drive.google.com/file/d/11qazzxXuQ-AVcrUzH9YFFfmfZDQ1BxrO/view>
13. Український правопис. Київ : Наук. думка, 2019. 393 с. URL: <https://drive.google.com/file/d/1liiZboVR2nqpnofBIR3jhR1YZZcaidZS/view>
14. Фразеологія та фразеографія : теорія, практика, перспективи (До 100-річчя з дня народження Лідії Андронівни Юрчук) : монографія / відп. ред. І. С. Гнатюк. Київ : Вид. дім Дмитра Бураго, 2024. 204 с. URL: https://drive.google.com/file/d/1ZWEDyva0PZttFKKtXQyQvSJJaFPP_0Z7Y/view

ПИТАННЯ ДО ЕКЗАМЕНУ З УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Історія українського письменства: проблеми періодизації, особливості становлення літературних напрямів і стилів.
2. Давня українська література: стан і проблеми вивчення. Перекладна та оригінальна література. Релігійні та світські жанри раннього і зрілого українського середньовіччя.
3. Українська літописна традиція. Початки українського літописання. («Повість временних літ», Київський літопис, Галицько-Волинський літопис). Барокове літописання (Літопис Самовидця, Літопис Григорія Граб'янки, Літопис Самійла Величка) та мемуарна проза.

4. Українська барокова поетична традиція: етапи становлення, постаті, національна специфіка.
5. Суспільно-політичні та історико-культурні передумови розвитку нової української літератури в I половині XIX століття. «Енеїда» Івана Котляревського та її значення в історії української літератури.
6. Творча постать Тараса Шевченка в історії української та світової літератури. Досягнення та проблемні питання сучасного шевченкознавства.
7. Українська художня біографістика: історико-культурна трансформація феномена художньої біографії та жанрові модифікації сучасної біографічної прози.
8. Український поетичний авангард кінця XX ст.
9. Жанрово-стильові особливості сучасної української поезії.
10. Українська мілітарна література: історія, актуальність. Місія літератури й культури в часи війни.
11. Жанрово-стильова різноманітність новітньої української прози.
12. Сучасна українська жіноча проза. Сутність поняття «жіноча проза», феміністичний контекст сучасної української жіночої прози.
13. Типи дискурсів у сучасній українській літературі: тестаментарно-рустикальний, постмодерний, неомодерний (метамодерний), феміністичний та інші.
14. Проблеми фемінізму в сучасній українській літературі (на матеріалі художніх творів і наукових досліджень).
15. Динаміка розвитку сучасного українського роману: трансформація традиційних жанрів (історичного, родинного, детективного) і створення нових, синтетичних форм.
16. Історичний роман та його жанрові трансформації: історико-психологічний роман; історико-фантастичний роман; історико-пригодницький роман.
17. Жанрово-стильова специфіка сучасної української масової літератури.
18. Жанрові трансформації та новації в українській сучасній драматургії.
19. Трансформація фольклорного матеріалу в українській літературі.
20. Повернення літературно-мистецьких надбань минулих епох.
21. Традиційний міф та його трансформації в творах сучасних українських письменників.
22. Рецепції біблійних сюжетів та образів в українській літературі.
23. Український літературний романтизм. Жанрові особливості романтичної поезії першої половини XIX ст.
24. Художня трансформація біблійних сюжетів у творах І. Франка.
25. Модернізм як синкретичне явище в українській літературі кінця XIX – початку XX століть.
26. Модерністські тенденції в драматургії Лесі Українки («Одержима» «Вавілонський полон», «На руїнах», «Кассандра», «В катакомбах»).
27. Українське літературне шістдесятництво як соціокультурний феномен.
28. Сучасна українська література для молоді.
29. Сучасна українська література для дітей.
30. Особливості постколоніального наративу сучасної української прози.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Агеева В. Жіночий простір. Феміністичний дискурс українського модернізму. Київ : Факт, 2003. 320 с.
2. Антофійчук В. Євангельські образи в українській літературі ХХ ст. Чернівці, 2001. 335 с.
3. Антофійчук В. Нова українська література. Кінець ХVІІІ – перші десятиріччя ХІХ століття. Чернівці : Чернівецький нац. ун-т, 2011. 600 с.
4. Бернадська Н.І. Український роман: теоретичні проблеми і жанрова еволюція. Київ : Академвидав, 2004. 368 с.
5. Біла А. Український літературний авангард: пошуки, стильові напрями. Вид. 2-ге, доп. і перер. Київ : Смолоскип, 2006. 464 с.
6. Білоус П. В. Історія української літератури ХІ – ХVІІІ ст. Київ : ВЦ «Академія», 2009. 424 с.
7. Бовсунівська Т. Історія української естетики першої половини ХІХ століття. Київ : Вид. дім Дмитра Бураго, 2001. 320 с.
8. Бондарєва О. Міф і драма у новітньому літературному контексті: Поновлення структурного зв'язку через жанрове моделювання: монографія. Київ : Четверта хвиля, 2006. 512 с.
9. Васильєв Є. Сучасна драматургія: жанрові трансформації, модифікації, новації. Луцьк : Твердиня, 2017. 532 с.
10. Галета О. Від Антології до Онтології: антологія як спосіб репрезентації української літератури кінця ХІХ – початку ХХІ століття. Київ : Смолоскип, 2015. 640 с.
11. Грабович Г. До історії української літератури: Дослідження, есеї, полеміка. Київ : Критика, 2003. 632 с.
12. Гундорова Т. Проявлення слова. Дискурсія раннього українського модернізму. Київ : Критика, 2009. 447 с.
13. Гундорова Т. Транзитна культура і постколоніальна травма. Київ : Віхола, 2024. 272 с.
14. Задорожна Л. Історія української літератури кінця ХVІІІ – 60-х рр. ХІХ ст. Київ : Київ. ун-т, 2008. 480 с.
15. Зборовська Н. Код української літератури. Проект психоісторії новітньої української літератури. Київ : Академвидав, 2006. 504 с.
16. Історія української літератури : у 12 т. Київ : Наук. думка, 2013–2020.
17. Історія української літератури ХІХ століття (70–90 роки) : у 2-х кн. / за ред. О. Д. Гнідан. Київ : Вища школа, 2002.
18. Історія української літератури ХІХ століття : у 2 кн. / за ред. акад. М. Г. Жулинського. Київ : Либідь, 2005.
19. Ковалів Ю. Історія української літератури кінця ХІХ – початку ХХІ ст. : підручник : у 10 т. Київ : ВЦ «Академія», 2013–2025. Т. 1–9.
20. Ковацька О. Українська постколоніальність у текстах і контекстах. Київ : Discursus, 2022. 172 с.
21. Копистянська Н. Жанр, жанрова система у просторі літературознавства. Львів : ПАІС, 2005. 368 с.
22. Марко В. П. Аналіз художнього твору. Київ : Академвидав, 2013. 280 с.

23. Модернізм в українській літературі ХХ – початку ХХІ століття: пам'ять, коди, практики : монографія / відп. ред. Тарас Пастух; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2023. 758 с.
24. Моклиця М. В. Модернізм в українській літературі ХХ століття : навч. посібн. Київ : Вид. дім «Кондор», 2017. 392 с.
25. Моклиця М. В. Модернізм як структура: філософія, психологія, поетика. Луцьк : Ред. вид. відд. Волин. держ. ун-ту ім. Лесі Українки, 2002. 391 с.
26. Моренець В. Національні шляхи поетичного модерну першої половини ХХ ст.: Україна і Польща. Київ : Основи, 2002. 327 с.
27. Наєнко М. К. Історія українського літературознавства і критики. Київ : Академвидав, 2010. 520 с.
28. Обертас О. Український самвидав: Літературна критика та публіцистика (60-ті – початок 70-х років) : монографія. Київ : Смолоскип, 2010. 300 с.
29. Павличко С. Теорія літератури. Київ : Основи, 2002. 680 с.
30. Поліщук Я. Міфологічний горизонт українського модернізму. Івано-Франківськ : Лілея НВ, 2002. 392 с.
31. Тарнашинська Л. Українське шістдесятництво: Профілі на тлі покоління (Історико літературний та поетикальний аспекти). Київ : Смолоскип, 2010. 632 с.
32. Шаф О. Еволюція жанрів української лірики рубежу ХХ–ХХІ століть : навч. посібник. Київ : ВЦ «Просвіта», 2012. 272 с.
33. Шевчук В. Муза Роксоланська: Українська література ХVІ – ХVІІІ століть : у 2 кн. Книга перша: Ренесанс. Раннє бароко. Київ: Либідь, 2004. 400 с.; Книга друга: Розвинене бароко. Пізнє бароко. Київ : Либідь, 2005. 728 с.
34. Шкандрій М. В обіймах імперії: Російська і українська літератури новітньої доби. Київ : Факт, 2004. 496 с.
35. Шумило Н. Під знаком національної самобутності: Українська художня проза і літературна критика кінця ХІХ – поч. ХХ ст. Київ : Задруга, 2003. 354 с.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ВІДПОВІДЕЙ ВСТУПНИКІВ

Оцінка відповідей вступників відбувається за такими критеріями:

1. Рівень науково-теоретичного викладу питання з дисципліни.
2. Володіння фаховою термінологією.
3. Ілюстрація теоретичного матеріалу прикладами.
4. Правильність усного мовленнєвого оформлення відповіді.

Розподіл балів за відповіді на питання

Не склав 0–99	Вступник називає лише фрагментарні відомості з питання, але не розуміє суті та змісту дисципліни; не володіє фаховою термінологією; повністю відсутні знання про сучасні підходи до вивчення аналізованих питань.
Початковий рівень 100–104	Вступник виявляє поверхневі знання, але допускає фактичні помилки у викладі матеріалу. Галузеві терміни вживає, але допускає неточності в дефініціях. Теоретичні відомості не ілюструє прикладами. Не обізнаний із сучасними дослідженнями та дискусійними питаннями. Допускає системні мовленнєві помилки всіх типів (орфоепічні, лексичні, граматичні, стилістичні).
105–109	Вступник виявляє поверхневі знання основних положень, але допускає фактичні помилки. Терміни вживає з точковими помилками в дефініціях. Наводить окремі стандартні приклади, які не завжди правильно ілюструють теорію. Фрагментарно обізнаний із дискусійними питаннями, але власна позиція відсутня. Допускає мовленнєві помилки різних типів.
110–119	Вступник виявляє поверхові знання, але кількість фактичних помилок у викладі матеріалу помірна. Термінологію використовує доречно, хоча допускає поодинокі помилки в дефініціях. Наводить окремі стандартні приклади, що відповідають теорії. Фрагментарно обізнаний із сучасними науковими дослідженнями в галузі. Допускає орфоепічні, лексичні, граматичні, стилістичні мовленнєві помилки.
Середній рівень 120–129	Вступник виявляє базові знання та розуміння матеріалу, але виклад є фрагментарним (частково відповідає на запитання), допускає кілька фактичних помилок. Доречно вживає терміни, проте дефініції формулює нечітко. Приклади наводить лише після додаткових запитань. Обізнаність із сучасними дослідженнями слабка. Наявні регулярні мовленнєві помилки.

130–139	Вступник знає основні положення дисципліни, викладає їх відносно зв'язно, але допускає некритичні помилки у змісті. Вільно вживає галузеві терміни, дає їм правильні дефініції. Самостійно наводить стандартні приклади. Фрагментарно обізнаний із сучасними науковими дослідженнями та дискусіями в галузі. Допускає окремі мовленнєві помилки різних типів.
140–149	Вступник виявляє знання матеріалу, відповідає на більшість поставлених питань, хоч у викладі трапляються незначні огріхи чи пропуски. Упевнено оперує галузевим понятійним апаратом. Ілюструє теоретичні положення типовими прикладами. Обізнаний із дискусійними питаннями, намагається їх коментувати, але власна аналітична позиція ще не сформована. Мовленнєві помилки є поодинокими.
Достатній рівень	
150–159	Вступник матеріал викладає правильно, логічно та послідовно. Демонструє розуміння основоположних теорій і фактів, дає чіткі дефініції більшості термінів. Ілюструє відповідь стандартними прикладами. Фрагментарно обізнаний із сучасними науковими дослідженнями та дискусійними питаннями. У мовленні допускає окремі (до 2–3) орфоепічні чи лексичні помилки.
160–169	Вступник матеріал викладає логічно та повно. Розуміє сутність теорій і концепцій, доцільно та диференційовано вживає термінологію. Теоретичний матеріал ілюструє і стандартними, й адаптованими прикладами. На достатньому рівні обізнаний із сучасними дослідженнями та науковими дискусіями. Демонструє високу культуру мовлення (допускає окремі орфоепічні помилки).
170–179	Виклад матеріалу логічно і структурно бездоганний. Свідчить про повністю засвоєну теоретичну базу. Вступник чітко розмежовує наукові поняття. Відповідь ілюструє переконливими прикладами. Добре орієнтується в сучасних дослідженнях і суті наукових дискусій, може чітко викласти наявні в науці погляди з окресленої проблеми. Мовлення нормативне, помилки поодинокі.
Високий рівень	
180–189	Вступник ґрунтовно, глибоко та послідовно викладає матеріал. Демонструє вміння аналізувати та систематизувати інформацію. Ілюструє теоретичні положення власними самостійно підібраними прикладами. Обізнаний із сучасними концепціями в галузі, проте власна оцінка дискусійних питань виражена

	обережно або недостатньо аргументована. Демонструє високий рівень мовної культури.
190–199	Вступник ґрунтовно, системно і творчо викладає матеріал. Вільно володіє та оперує науковим інструментарієм. Ілюструє відповідь оригінальними прикладами. Глибоко обізнаний із сучасними теоретичними підходами. Логічно, послідовно й аргументовано обґрунтовує власну позицію стосовно дискусійних питань. Мова виразна, багата та нормативна.
200	Вступник демонструє абсолютно вичерпну та системну відповідь, зрілість наукового мислення, здатність інтегрувати знання. Вільно володіє термінологічним апаратом. Глибоко обізнаний із концепціями українських і зарубіжних дослідників. Переконливо аналізує дискусійні проблеми, критично оцінює різні погляди та бездоганно обґрунтовує власні висновки. Демонструє взірцевий рівень мовленнєвої культури.